

Naša kulturna organizacija.

Ferijalni Savez učiteljstva.

III. kongres Ferijalnega Saveza v Beogradu, 15.—18. julija t. l.

(Dalje.)

Po svečani sjednici je bil izvoljen verifikacijski odbor, koder nas je zastopal tov. Mrovlje. Predali smo pooblastila naših podružnic — pa hajdi na ručak.

Beograjski Lokalni Odbor F. S. se je izkazal kavalirja. V hotelu »Srpska kruna« poleg Kalimegdana nas je gostil od nedelje do torka, kot je bil predviden kongres. Ker se je kongres radi nepotrebnih debat raztegnil še na sredo, Lokalnemu odboru pa je zmanjkalo pare, smo v sredo ručali v neki turški »Kujni«, koder je bilo ceneje kot pri »Kruni«. Po ferijalno!

Ker je bil predsednik U. O. F. S. g. prof. Vlado Lapajne bolan in je le z velikanskim naporom prišel v Beograd iz golega idealizma do organizacije, ni mogel vzdržati dalje časa in je po svečani seji oddal posle podpredsedniku ter se vrnil v Ljubljano.

Nadaljevali smo popoldne v dvorani II. beograjske gimnazije. Za poročilom verifikacijskega odbora, ki je overovil 96 delegatov, je sledila določitev raznih odborov. V odboru za molbe in žalbe je bil tov. Janežič, v odboru za promeno pravil tov. Pirnat.

V ponedeljek smo pričeli ob 9. uri dopoldne. Odbor za overovljenje zapisnika II. kongresa je javil, da je lanski zapisnik spisan tako škandalozno površno in nečitljivo, da se ne more overoviti.

Sledilo je poročilo Upravnega odbora. Predsednikovo poročilo je čital pokrajinski pov. za Slovenijo g. Maček, ki je po naročilu predsednikovega njegovo vsled boleznin nepopolno poročilo dokončal. Vnela se je zato živa diskusija, ki je končala tako, da se je sprejel samo oni del predsednikovega poročila, ki ga je pisal predsednik sam. Poročilo blagajnikovo nam je kazalo visoke številke, pa nič denarja. Promet je bil ogromen. Pri poštnem čekovnem uradu ima F. S. še 14.000 Din ter precej nepokritih dolgov pri podružnicah. Poročila Pokrajinskih poverjenikov so bila zanimiva, najbolj poročilo bosanskega poverjenišva. Bili smo pridni Slovenci, z marsičem smo se lahko pohvalili, a Bosanci so le tiči.

Poročilo glavnega poverjenišva nam je podal tedanji glavni pov. g. Stanko Zorko. Ni bilo vse prav, ni bilo vse v redu. Padalo je na ubogega Zorka da je bilo kaj, čeravno on ni vsega zakrivil. Ne bom ga pral, ni brez krivde, mnogo mnogo bolje bi lahko vse uredil, a povsem obsoditi bi se ga ne smelo, neizkušeni je še, do glavnega pov. je prišel kot slepa kura do zrnja, še prej ni bilo tam vse kot bi moralo biti. Kongres se je prepričal, da je glavni pov. pravzaprav nepotrebna šarža in jo je tudi odpravil. Poročilo revizijskega odbora pa je kongresu odprlo oči. Sestavljeno je bilo

žegar tudi dandanes zvest svojim v življenju utrjenim načelom, še vedno pristaš svobodne metode, rad je v družbi tovarišev(ice), počuti se med njimi srečnega in nam pove še marsikatero važno besedo in razodene dobro misel. Iz bogatega zaklada svojih izkušenj deli radodarno mladim tovarišem ter jih vnema za narodno-prosvetno delo in — altruizem.

Svojo ljubezen in udanost mu je prekmursko učiteljstvo dokazalo s tem, da ga je soglasno izvolilo predsednikom novoustanovljenega učiteljskega društva za Prekmurje. Boljšega pač ne bi bilo moglo izbrati; zakaj Požegar je bil tisti, ki je s čudovito mirnostjo in potrpežljivostjo znal vselej umiriti razburjene duhove med »prišleki« in domačini, da so se polagoma zblizali in si danes med seboj zaupajo, umel pa je tudi unesti v društvo pravi duh in življ, da je danes približno na enaki stopnji kakor druga učiteljska društva v Sloveniji.

Priznavaje njegove zasluge kot pedagoškega predavatelja in pisatelja, nič manj kot izbornega stanovskega organizatorja in odkritosrčnega, značajnega tovariša, želimo povodom 60letnice tovarišu Požegarju, naj mu bo srečna še dolga bodočnost!

Še mnoga srečna leta
vzgojij Prekmurce Ti,
da narodno državni duh
triumf svoj tukaj doživi!

Eden za vse!

tako strogo objektivno in strokovno, da je želo burno priznanje celega kongresa. Mnogo je bilo gnilega v deželi Danski. Dober nauk vsem, kako ne sme biti. Skrbeli bomo, da bo letos drugače.

Delo kongresa je v vseh točkah in vedno ovirala diskusija o lanskem zagrebškem kongresu F. S. ter o bivšem glavnem poverjeniku dr. Janže Novaku. Ker o vsej stvari nismo dovolj informirani in ker je to bolj zadeva lanskih ferijalcev, se odtegnemo vsakešni sodbi. Menimo le, da bi bilo bolje, da kongres ni načel te pereče točke, oziroma, ker je že bila načeta, da bi jo bil vodil popolnoma nepristransko. Biležimo kot opazovalci.

Ko je bil razrešen stari upravni odbor, se je prešlo k izmeni pravil. Pravila so se prilagodila vstopu učiteljstva, profesorstva ter učencev osnovnih šol v F. S. Izvršila se je izprememba pravil v smislu decentralizacije. Pokrajinska poverjenišva se spremene v oblastne odbore, ki bodo imeli mnogo večjo kompetenco od dosedanjih pokrajinskih poverjeništev. Centrala, ki je bila dosedaj z delom preobložena, bo v marsičem razbremenjena od oblastnih odborov. Teh bo sedem, in sicer: v Beogradu, Novem Sadu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu in Skoplju.

(Dalje prihodnjic.)

Splošne vesti.

— **Zdravstveno stanje poverjenika UJU g. ravn. Luke Jelenca** se je v toliko izboljšalo, da je že zapustil bolnico in se nahaja sedaj v domači oskrbi.

— **Prevod učiteljstva v razrede po novi službeni pragmatiki.** V ministrstvu prosvete so se pričele priprave za prevod prosvetnih nastavnikov na plače in položaje po novem zakonu o državnih uradnikih. Povodom tega je predsednik UJU g. Milutin Stanković 18. t. m. posejtil pomočnika ministra prosvete g. dr. Svetolika Stevanovića, ki je po položaju tudi član državne komisije za izvedbo činovnega zakona. G. Stevanović je izjavil, da bo obvestil o položaju in početku dela UJU takoj, ko prejme ves potreben material za to razvrstitev in da hoče to delo izvršiti sporazumno s predstavniki UJU.

— **Ureditev višje učiteljske izobrazbe.** Pomočnik ministrstva prosvete g. dr. S. Stevanović je izjavil predsedstvu UJU, da bo povodom resolucije II. kongresa UJU v Ljubljani glede vprašanja višje učiteljske izobrazbe spravil to vprašanje v jeseni pred narodno skupščino, kjer naj se vprašanje višje-pedagoške šole in njene reforme končno reši. Ministrov predlog se bo glasil, da se šola ukine, a višja učiteljska izobrazba naj se prenese in omogoči na univerzi.

— **Apel na ministra vojne.** »Narodna Prosveta« prinaša poseben apel na ministra vojne, kjer se prav energično zavzema za učitelje-vojake.

— **Ukinjenje šolskih maš.** Oddelek za prosveto in vere v Zagrebu je v sporazumu s hrvatskim episkopatom ukinil obvezno obiskovanje šolskih maš. Določeno pa je, da se mora šolska mladina na vsak način udeleževati procesije na Te-lovo.

— **Padanje šoloobveznih otrok.** Število razredov v Mariboru na ljudskih šolah se bo letos znatno skrcilo, tako da bo mesto 80 samo 70 učnih mest. Odvišno število učiteljstva se razreši službe. — Pomožna šola se razširi na štiri razrede in pripravljani razred.

— **Učiteljski pripravniki, odnosno pripravnice,** ki so dovršili učiteljskega zrelostnim izpitom in ne morejo dobiti mesta v Sloveniji, dobe lahko učiteljsko mesto v Dalmaciji. V to svrhu naj pošljejo, kakor pri nas, prošnje na kotarske šolske nadzornike v Splitu, Šibeniku, Benkovcu, Kninu, Sinju, Imotskem, Makarski, Metkoviću, Kotoru, Dubrovniku, Korčuli Hvaru, Supetru. Prosjio lahko hkrati v treh okrajih. Dalmacija sprejme tudi sledeče absolvirane filozofe: 3 zgodovinarje ali zemljepisce, 2 prirodopisce in 3 za francoščino, matematikov pa 5. Prošnje je treba poslati pokrajinski upravi za Dalmacijo (šolskemu oddelku) v Splitu. — Reflektanti in reflektantinja naj se v to svrhu osebno ali pismeno javijo pri Poverjeništvu UJU v Ljubljani (Učiteljska tiskarna) z navedbo, v katere okraje so prosili.

— **Za poverjenika UJU v Beogradu** je bil izvoljen g. Milan V. Popović, ref. v min. prosvete.

— **Prosvetni proračun za Slovenijo.** Kakor poroča »Narodna Prosveta« je izdan celotni budžet ministrstva prosvete

in je ostal budžet osn. nast. v glavnem neokrnjen, medtem ko je za srednje šole znatno zmanjšan. — Opozarjamo mero-dajne faktorje, ki jim je proračun na upogled, da so na pažnji, da ne bo zopet kakih presenečenj, temveč da se popravijo tudi krivice in nezakonitosti, ki so bile storjene z zadnjim proračunom. (Voditeljske doklade itd.).

— **Učiteljski kongres v Bratislavi.** Na predlog češkoslovaških učiteljev na učiteljskem kongresu UJU v Ljubljani, je podvzelo učiteljsko Udruženje (kakor poročajo listi) potrebne korake, da se bo mogel vršiti učiteljski kongres čehoslovaškega in jugoslovenskega učiteljstva v Bratislavi, kjer naj bi se realizoval predlog zastopnika Češke Obce Učiteljske na kongresu UJU g. Adolfa Obsta in kjer naj bi se postavila realna podlaga za stike med čehoslovaškim in jugoslovenskim učiteljstvom.

— **Umrl je v Ljubljani g. Vinko Novak,** oče tov. A. Novaka, strokovnega učitelja na meščanski šoli v Ljubljani. — Naše sožalje!

— **Tumlirzeve knjige odda** šolsko vodstvo Tolsti vrh pri Guštanju, in sicer: Deutsches Sprachbuch I. 43 kom., izdaja I. 1918; II. 23 kom., izdaja leta 1918; Besedni zaklad, Rape I. 16 kom. I. 1918; II. 35 kom. I. 1917. Knjige so vse broširane in še v dobrem stanju. Cena po dogovoru.

— **Tovarišem, katerih otroci študirajo v Mariboru** sporočam, da ima tov. Davorin Vodenik, Maribor, Gosposka ul. 46. II. nadstr., ki posreduje v imenu »Učit. doma«, več naslovov primernih stanovanj za dijake in dijakinje. Tudi ravnateljstvo »Dijaškega doma« se bode kolikor največ možno oziralo pri sprejemu na otroke učiteljstva, kakor je zadržilo. Za vsa pojasnila se je obrniti takoj na tov. Vodenika in priložiti znamko za odgovor.

— **V štev. 32. sem pozval maturante 1903 iz Kopra** k proslavi 20letnice mature, a je pomotoma izostalo moje ime. Danes dodajem, da sta dneva 8. in 9. septembra najugodnejša za nas tu in za tovariše v Jul. Benedičji — saj smo tu 4. tam spodaj jih je 9. Ljubljana je centrum za vse. Podrobno pišem vsakemu zasebno. Morda bi bil primeren čas Božič, kot ob 10letnici, ko smo bili v Trstu. Zglašite se podpisane, a to kmalu — saj sestanek bi bil 8. sept. opoldne v Zvezdi in potem nadaljno v skupnem dogovoru. Anton Mervič, v Ribnici (Dolenjsko).

— **Abiturijente mariborskega učiteljskega od 1. 1908.** pridite k sestanku povodom petnajstletnice naše mature v Ptuj 8. septembra ob priliki občnega zbora Ciril-Metodove družbe. Na veselo svideenje! — Stanka.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **Tomaž Jug,** upokoieni šol. ravnatelj v Solkanu pri Gorici ter soustanovitelj okrajnega učiteljskega društva goriskega praznuje letos 82letnico svojega življenja. Bil je pred desetletji duša vsega učiteljskega delovanja na Goriskem; okrog njega so se zbirali mlajši, danes še živeči: Strnad Franc, Lavrenčič Matija, Orel Josip, Vilhar Franc, Furlan Leopold, Zorn Ivan, Bajt Franc, Medvešek Peter, Križman Ignacij, Možina Anton, Urbančič Lojze, Mermolja Franc i. dr., ki so tudi že vsi osiveli v delu za težko preizkušeno gorško ljudstvo. Zaslužnemu ljubljantu je tržaški »Učiteljski List« posvetil iz peresa sedanjega predsednika goriskega okr. uč. društva tov. Lojzeta Urbančiča, toplo pisan uvodnik, v katerem zaključuje: »Trdni so temelji, delo naše šole in našega stanu je zgradilo trdnjše stebre, a bodoče delo šole in učiteljstva zgradi najtrdnjše strepo, da bo zgradba naše organizacije nerazrušljiva, nezlomljiva — večna. To zgradbo sezidajo le v slogi organizirane moči po zgledu našega stanovskega vzornika Tomaža Juga — častnega člana in stvaritelja našega društva, ob katerega ognju se gremo že pol stoletja. Solnce si, organizacija, in vsi hočemo Tvojih žarkov! Vzornik naš — naj živi vse stoletje!« — Prelepim besedam se tudi mi od svoje strani pridružujemo ter želimo vsem imenovanim in neimenovanim goriskim tovarišem obilo blagoslova!

— **Naše šole v zasedenem ozemlju.** Pred vojno smo imeli hrvatsko višjo gimnazijo v Pazinu, nižjo realno gimnazijo v Opatiji ter slovensko višjo gimnazijo v Gorici; tu je bilo tudi slovensko moško in žensko učiteljske za ves naš narod v Primorju. Vse te zavode so Italijani po svojem prihodu zatrli, dasi so zatrjevali na ves glas: »Italija, velika

države svobode, Vam da iste državljanske pravice kakor vsem drugim svojim državljanom, vam da šole v vašem jeziku, več kakor vam jih je dala Avstrija.« Tako je bilo vsaj čitati na plakatih, ki jih je dala svoječasno nalepiti laška vojna uprava po vsem zasedenem ozemlju. Od vseh naših nekdanjih srednješolskih zavodov je ostala višja realka v Idriji, a tudi ta je samo še po imenu slovenska. Novi laški gospodarji so iztrebili s tega zavoda vse boljše slovenske učne moči ter nastavili na zavodu profesorje-fašiste, katerim je izročena v pouk naša slovenska mladina! Slovensko učiteljske so premostile laške šolske oblasti iz Gorice, t. j. iz središča dežele v oddaljeni Tolmin. A kupa krivic, ki jih je deležno naše ljudstvo pod laškim gospodarstvom, še ni polna! Pravkar poroča »Goriška Straža«, glasilo naših rojakov v goriškem delu zasedenega ozemlja, da nameravajo Italijani še onih par gimnazijskih razredov, ki so jih bili otvorili za slovensko mladino v Idriji, s prihodnjim šolskim letom odpraviti. Tako torej izgledajo slovenske obljube kobariških zmagovalcev! — Nič bolje ni na polju osnovnega šolstva. Zatvarjanje slovenskih in hrvatskih šol, preganjanje jugoslovenskega učiteljstva sta na dnevnem redu. Zlasti je v tem oziru kruto prizadeta naša tužna Istra, kjer kmalu ne bo ene čiste slovenske ali hrvatske šole!

Obrambni vestnik.

SOCIALNO VPRAŠANJE UČITELJEVOJAKOV.

Sarajevo, 12. avg. 1923.

V Beogradu so ustvarili nov vojaški zakon ter po njem vpoklicali mnogo učiteljstva iz cele države v rezervno oficirsko šolo v Sarajevu. Dosedaj je učiteljstvo služilo o počitnicah, sedaj pa je še ta ugodnost po zakonu ukinjena. Na prvi pogled je to tudi pravilno. Medtem ko se je ostalo učiteljstvo odpočilo od truda-polnega dela, so morale najmlajše moči, učitelji-vojaki iz učilnice v kasarno, iz kasarne v učilnico. Da je pri tem trpela tudi šola, mi niti ni treba dokazovati. Trdil bi celo, da je ta naredba edino pametna.

Tu pa nastane drugo vprašanje. Ne vem, koliko je resnice na vesti, da šolske oblasti niso dale še nobenega pojasnila glede učiteljev-vojakov, ki so služili eno ali dve leti; bodo li sprejeti v službo brez ovir ali ne. Znano nam je, s kolikimi težkočami si priborijo kolegi-abiturijenti službena mesta. Polni načrtov in z najlepšimi nadami prihajajo iz učiteljskega in mislim, da je to najhujši udarec, ki ga občuti mlada, z ideali prežeta duša. Istotako je z nami. Vojaščina nas potemtakem ne ovira le pravočasno napraviti usposoblenostni izpit, ampak nas vrže naravnost na cesto. Rešili so se nas starši vsaj deloma, ko smo odšli na službo. Vojaščina nas jim vrne in ko vojaščino odslužimo, naj se vrnemo zopet k staršem, da ne poginemo gladu na cesti? Če bodo naše šolske oblasti to dopuščale, sledi naravnim potom, da bodo mlajši učitelji izginjali in z njimi naraščaj. Prvega maja bomo odpuščeni iz vojaške službe. Ali se bo vse to učiteljstvo poganjalo za službena mesta tako, kot se je moralo takrat, ko je dovršilo učiteljske? Mislim da ne.

In ta socialna krivica se bo zgodila učiteljstvu na račun naših šolskih oblasti, če se ne bodo pobrigale za odpomoč. **Vsem prizadetim, ki jih ni malo in v katerih imenu pišem, naj si zasužurajo učna mesta takoj po dovršitvi vojaške dolžnosti, ki so jih morali zapustiti.** Vživeli smo se že v našo misljo, ustvarili si jasen načrt, kako oblikovati narodno šolo h kulturni popolnosti in globoko nam bodo ranjene duše, če bomo čez devet mesecev stali na cesti, brez ideolov in v skrbeh, kako si napolnimo želodec. Težko bomo spremenili pot, a morali jo bomo, ker nas bo v to prisilil socialni položaj.

B. Jurančič,

rezervna ofic. šola.

— **ob Svoji k svojim!** Šolske voditelje, tovariše in tovarišice pozivamo, da se drže sklepov pokrajinske skupščine in naročajo svoje potrebščine pri lastnih stanovskih gospodarskih podjetjih. Kongres nam je pokazal kaj zmoremo, če smo gospodarsko trdni. Glejte, da se bo vsakdo držal gesla: Svoji k svojim, in vzpodbujajte nezavedneže! To bo najboljši odgovor na napade raznih listov ljubljanskih in mariborskih, ki so v zadnjem času napadali naš in našo organizacijo. S »Stražo« in »Gospodarjem« je treba tudi obračunati, kar posebno opozarjamo tov. mariborske oblasti.